

DK

Nieuwsbrief

Inhoud

2. De Great Rift Valley Flyway Initiative
3. Wetenschappelijk fundament voor beleid schelpdiervisserij
4. Acht jaar Kleefoverleg, een Duits-Belgisch-Nederlands platform voor brainstorm en discussie
5. Elektronische identificatie en registratie bij schapen en geiten
6. Nieuwe uitdagingen voor LNV door veranderend klimaat!
7. Doelgericht natuurbeheer slaat brug wetenschap - praktijk
8. Wetenschappelijk fundament voor beleid schelpdiervisserij
9. Naar een efficiënte informatievoorziening voor LNV
11. Signalen van klokkenluiders: hoe gaat DK daarmee om?
12. Monitoring Natuurdoelen: Verkenning van een ontwerp
13. Nederland ondersteunt bossen-dialogoog in Latijns Amerika
15. Europa in beweging tegen overgewicht
16. Energie uit de veehouderij

• Woord vooraf

Veel mensen erkennen dat kennis kan bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke problemen. Als dan de vraag gesteld wordt op welke wijze dat zou moeten gebeuren, komen er zeer verschillende antwoorden. De antwoorden variëren van: “kom het maar vertellen”, “lever een rapport aan” tot “breng ons in contact met een onderzoeker”.

Het resultaat van deze acties is meestal dat de vragensteller met een groter probleem blijft zitten dan toen hij begon. Het blijft een worsteling om de vorm te vinden die de vraagsteller kan bekoren.

Het afgelopen jaar experimenteerden wij als directie Kennis met verschillende vormen van vraagarticulatie, kennisontwikkeling, -overdracht en -benutting en hoe de rol van kennis als beleidsinstrument kan worden geoptimaliseerd. Kenniskringen blijken een erkende manier om kennis te delen en te ontwikkelen om tot oplossingen te komen voor de gerezen maatschappelijke problemen. Een voorbeeld hiervan is de Kenniskring Weidevogels. Maar een kenniskring is niet de oplossing voor alle problemen. Vaak zijn de vragen meer ad hoc van karakter of ontstaan ze vanuit een specifieke situatie, zoals de ammoniakbelasting rond Natura 2000 gebieden. In deze situatie is een kenniskring minder geschikt.

Voor specifieke vragen is het gebruik van bestaande kennis niet alleen technisch een probleem (in welke vorm kan het gebruikt worden), maar nog veel meer politiek (is de informatie hard genoeg om te gebruiken en wanneer en hoe kunnen we daarover besluiten en wat voor proces is daar voor nodig). Deze categorie problemen maakt echter het werken bij de directie Kennis extra interessant. Juist daarin manifesteert zich de plek van kennis in de samenleving.

Ook wordt kennis steeds meer het instrument om partijen die bestuurlijk of politiek niet op dezelfde lijn zitten, aan tafel te krijgen en hun dispuut op een andere manier en in gezamenlijkheid te bekijken. Samen zorgen voor voldoende feiten op basis van een gedeelde probleemanalyse levert vaak een extra dimensie op in de discussie.

Een gedeelde probleemanalyse is meer dan een basis om verschillende partijen bij elkaar te brengen. In het hele proces van ontwikkeling, ontsluiting en benutting van kennis lijkt het de sleutelfactor te zijn om te komen tot kennis die werkt. De eerste stap is een verbeterde vraagarticulatie, waarbij een breed gedragen probleemanalyse de basis zou moeten zijn.

We hopen de komende periode met de aanscherping van vragen voor de onderzoeksprogrammering van 2008 met uw hulp weer een stap verder te komen. Met een scherpere vraagarticulatie kan de rol van kennis in het beleidsproces worden verbeterd. De betrokkenheid van onze partners is daarbij voorwaarde voor succes.

Ella de Hullu
p.c.de.hullu@minlnv.nl
0318 822892

● De Great Rift Valley Flyway Initiative

In maart 2007 vond in Gigiri, (Nairobi, Kenia) een expertbijeenkomst plaats ten kantore van de UNEP (United Nations Environmental Programme) voor de start van een integraal natuurbeschermingsproject rond de Great Rift Valley Flyway (GRVF). Vele miljoenen vogels trekken jaarlijks langs deze route, die van Turkije, via Israël, Ethiopië en Kenia naar Zuid Afrika loopt. De GRVF behoort daarmee tot de 20 meest belangrijke mondiale vogeltrekroutes. Omdat deze vogels gebonden zijn aan waterrijke gebieden kunnen maatregelen voor natuurbeheer en maatregelen voor duurzaam waterbeheer gecombineerd worden. Op verzoek van de directie Natuur nam de directie Kennis deel aan de bijeenkomst.

De hoofdpoging van deze expertbijeenkomst was om partijen en landen met elkaar in gesprek te brengen en het leiderschap en "ownership" van het initiatief meer expliciet in Afrikaanse handen te leggen. In het Nederlandse Beleidsplan Biodiversiteit Internationaal staat de Westpalearc-tische Vogel-trekroute - die over Nederland tot aan West Afrika loopt - als prioritair genoemd. Naar verwachting zal ook de GRVF-route - die daar deel van uit maakt - de komende jaren vanuit Nederland kunnen worden ondersteund. Redenen hiervoor zijn naast de bescherming van trekvogels ook duurzaam waterbeheer en het bijdragen aan het verzekeren van bestaansgronden voor de bevolking. Daarnaast is Sub Sahara Afrika een prioritair gebied voor het ministerie van Ontwikkelingssamenwerking, zodat hier samengewerkt kan worden aan integrale projecten. Het is de verwachting dat langs deze route uiteindelijk een keten van gebieden ontstaat die op een of andere manier beschermd zijn (Natuurgebied, Nationaal Park, Werelderfgoed, Agrarisch gebied met natuurwaarden, etc.).

Resultaten

In nauwe samenwerking met AEWA¹ is tijdens de conferentie de door directie Natuur voorgestelde zoekrichting verder ontwikkeld. Voor de nabije toekomst wordt nadere samenwerking en coördinatie met de mondiale conventies (WHC², AEWA, CBD³, RAMSAR⁴, CMS⁵) gezocht, omdat hierdoor een goede verankering en ondersteuning van het GRVF Initiative mogelijk is. Ook bevordert dit betrokkenheid van tot nu toe afzijdig gebleven landen. Tevens wordt hierdoor de inzet

Rose flamingo's in Kenia

van fondsen als het GEF⁶ beter mogelijk.

Tijdens de bijeenkomst zijn ook de belangrijkste problemen in kaart gebracht, zoals het beheer van en de toegang tot het land (sedentaire boeren versus rondtrekkende nomaden met hun kudden), de positie en betrokkenheid van inheemse volkeren, watertekorten en waterbeheer, en het algemene gebrek aan mensen en (financiële) middelen. Deze aandachtsvelden zullen een belangrijke leidraad vormen bij de formulering van mogelijke projecten. Ook de ambassades zullen hierbij een belangrijke rol gaan spelen. Er is een stuurgroep voor het Great Rift Valley Flyway Initiative ingesteld met Kenia (trekker) en vertegenwoordigingen van de andere betrokken Afrikaanse landen; Birdlife-Africa en het AEWA-bureau treden op als adviseurs en het WHC-centrum zal voor ondersteuning zorgdragen.

Er is duidelijk meer 'ownership' bij de Afrikaanse landen ont-staan. Kenia heeft de conferentie op overtuigende wijze voorgezeten. Het ziet er naar uit

dat Kenia de resultaten in Nieuw Zeeland op de jaarlijkse Werelderfgoed conferentie zal presenteren, ondersteund door vertegenwoordigers van andere Afrikaanse landen en vertegenwoordigers van NGO's (Non Governmental Organisations).

Er is een website voor dit project in ontwikkeling. Deze zal door het Nationale Museum van Kenia worden gehost. Voor informatie kunt u op de volgende sites terecht:

www.museums.or.ke;
www.gallmannkenya.org;
<http://whc.unesco.org>;
<http://www.undp.org>.

Sander van Opstal
a.j.f.m.van.opstal@minlnv.nl
0318 822921

¹ AEWA: African-European Waterbird Agreement

² WHC: World Heritage Convention

³ CBD: Convention on Biological Diversity

⁴ Ramsar: Convention on Wetlands

⁵ CMS: Convention on Migratory Species

⁶ GEF: Global Environmental Facility

• Wetenschappelijk fundament voor beleid schelpdiervisserij

'Als de feiten spreken...' is het verslag van een bijzonder project over een bijzonder programma. Toen het Evaluatieprogramma Structuurnota Zee- en Kustvisserij tweede fase, al gauw afgekort tot EVA II, in 1999 van start ging, was dat met het doel het toekomstige beleid voor de schelpdiervisserij in Nederland van een stevig wetenschappelijk fundament te voorzien.

Om tot dit beleid te komen was een lastige afweging tussen economische en ecologische belangen nodig, waarbij de belangengroeperingen vaak lijnrecht tegenover elkaar stonden. LNV vond het belangrijk om zowel voor het onderzoek als voor het beleid een groot draagvlak te creëren en heeft van meet af aan samenwerking met andere partijen gezocht. Zij werden uitgenodigd om op voet van gelijkheid deel te nemen aan de aansturing van het onderzoek (door middel van een breed samengestelde stuurgroep) en aan de ontwikkeling van nieuw beleid (door middel van een eveneens brede beleidsadviesgroep). De wetenschappelijke kwaliteit van het onderzoek werd gewaarborgd door een onafhankelijke auditcommissie. EVA II onderscheidde zich dus niet alleen door een ambitieus ecologisch en visserijkundig onderzoek, maar ook door de open houding die LNV in het onderzoeks- en beleids-traject wilde innemen.

Bureau Deining heeft in opdracht van de directie Kennis (DK) een procesevaluatie van EVA II uitgevoerd. Deining heeft, door middel van deskresearch en mediaonderzoek, geanalyseerd hoe de organisatie en aansturing van het onderzoek hebben plaatsgevonden, hoe de interactie met maatschappelijke partijen is verlopen en in hoeverre de resultaten in het beleidsproces zijn gebruikt. Bovendien hebben de onderzoekers van Deining vele belanghebbenden in het EVA II proces geïnterviewd: leden van de stuurgroep, de auditcommissie, de beleidsadviesgroep, het onderzoeksteam en het LNV-projectteam. De bereidheid om mee te werken bleek groot en de openhartigheid

waarmee men over EVA II wilde praten was opvallend.

Het resultaat van de procesevaluatie is gepubliceerd in 'Als de feiten spreken'. Uit het rapport komt naar voren dat EVA II slechts in beperkte mate de gewenste oplossingen heeft geleverd. Zo is zwaar ingezet op natuurwetenschappelijk onderzoek om wetenschappelijke onzekerheden uit de weg te ruimen, terwijl de minstens zo belangrijke bestuurlijke onzekerheden buiten beeld zijn gebleven.

Van tevoren was duidelijk dat het rapport geen hoera-verhaal zou worden en naast waardering ook kritiek zou bevatten. DK heeft dat risico genomen, met het idee dat LNV lering uit de

evaluatie kan trekken en dat ook andere beleidsterreinen er hun voordeel mee kunnen doen. In samenwerking met het Bureau Bestuursraad is onlangs een gesprekstafel 'omgaan met kennis en onzekerheden in complexe beleidsprocessen' georganiseerd, waar het door Deining ontwikkelde beleidsleermodel aan programmaleiders van andere LNV directies is gepresenteerd en de bevindingen van de EVA II -evaluatie aan de eigen ervaringen zijn getoetst.

Chantal van Dam.

c.j.f.m.van.dam@minlnv.nl

0318 822836

fotografie: Rienk Nadema

Natuur houdt niet op bij de grens

● Acht jaar Kleefoverleg, een Duits-Belgisch-Nederlands platform voor brainstorm en discussie

Natuur houdt niet op bij de grens. Dat was de aanleiding voor het eerste drielandenoverleg in 2000 gehouden in Kleef (daarom: het Kleefoverleg). Het idee voor dit overleg kwam van een Duitse natuurbeheerder uit Marburg bij Frankfurt, die zeer betrokken is bij ecologische netwerken, robuuste structuren en grote herbivoren. Hij heeft aan de voorganger van DK voorgesteld grensoverschrijdende samenwerking te zoeken met de Bundesamt für Naturschutz in Bonn. Dat heeft geleid tot het Kleefoverleg, dat in april voor de achtste keer is gehouden.

De Bundesamt für Naturschutz (BfN; de kennisleverancier voor het Duitse milieuministerie) ontwikkelde in 2000 ideeën over “Biotopverbunde”, het equivalent van de Nederlandse ecologische hoofdstructuur. In Vlaanderen werd op dat moment gewerkt aan een Vlaams ecologisch netwerk en daarom werden de collega's van het Vlaamse ministerie voor Landbouw (Aminal) ook bij de discussie betrokken. Dit eerste overleg bleek een succes en leidde tot een vervolgoverleg. Tijdens dit tweede overleg verkenden alle betrokkenen (overheid en natuurbeschermingsorganisaties) elkaars zienswijzen en gezichtspunten over de vraag hoe om te gaan met ecologische netwerken, maar kwamen al gauw uit op de

discussie hoe de natuur “grenzenloos” te maken. Dit overleg werd gehouden in de Blauwe Kamer tussen Rhenen en Wageningen. Tijdens de derde bijeenkomst, die in België werd gehouden, stonden zowel de Duitse als de Vlaamse collega's er op met dit platform door te gaan. Op 25 – 27 april jl. is inmiddels het achtste Kleefoverleg gehouden, dit keer samen met de provincies Limburg en Gelderland, uitstekend georganiseerd door het Grenspark Maas, Swalm, Nette, op de grens van Nederland en Duitsland nabij Venlo.

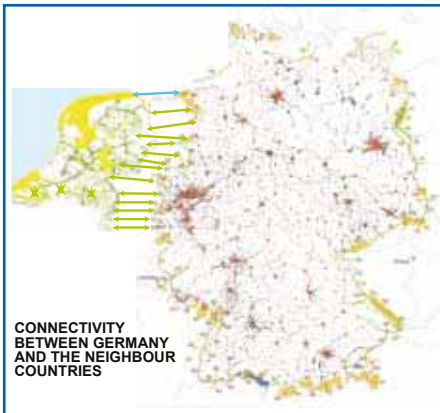
Wat zijn de resultaten?

Volgend op de afspraken uit het Kleefoverleg werd in 2002 door de Naturschutz Bund Deutschland (NaBu),

Natuurmonumenten, het Ministerie für Umwelt, Natur, Landwirtschaft und Verbraucherschutz Nordrheinwestfalen (MUNLV) en LNV (directies DK en DRZ) een onderzoek uitgevoerd naar gaande en gewenste grensoverschrijdende natuurprojecten in het grensgebied tussen Nederland en Nordrhein-Westfalen. Het project kreeg de naam de Groene Band en bestrijkt een gebied aan weerszijden van de grens, tussen Lossen en Aken, van in totaal 50 km breed. Minister Frau Höhn van MUNLV en SG Kalden van LNV hebben in 2003 de eerste, inventariserende, fase bekrachtigd en het startsein gegeven voor de tweede fase (handen aan de schop). In de Groene Band worden op dit moment door verschillende partners uit het Kleefoverleg, gezamenlijk een tiental grensoverschrijdende projecten voorbereid. Het is de bedoeling dat straks ook met Vlaanderen en Wallonië dergelijke projecten worden ontwikkeld.

De BfN heeft een inventarisatie gemaakt van de belangrijke gebieden in het Duitse grensgebied. Daar hebben we de Nederlandse EHS-kaart tegenaan gelegd en pijlen gezet waar samenwerking mogelijk was (zie afbeelding). Dit heeft er mede toe geleid dat op de EHS-kaart in de Nota Ruimte de grensoverschrijdende pijlen konden worden gezet, want door de bestaande contacten kenden we immers de zoekgebieden voor grensoverschrijdende

samenwerking en de bereidheid van onze Duitse collega's om in dit proces mee te denken

In dit, zoals de deelnemers het noemden, "inspirerende proces", zijn we van heel principiële discussies – over nut en noodzaak – zo langzamerhand overgegaan op discussies over samenwerking in concrete projecten, zoals de verbinding van de bosgebieden van Montferland met de bossen van het Dämmerwald (Duisburg/Wesel) die de Veluwe en het Sauerland met elkaar verbinden. Ook gaan de bossen van het Rijk van Nijmegen en het Reichswald in

de toekomst wellicht functioneren als ecologische verbinding tussen de Gelderse Poort en het Reichswald.

Hans Kampf (DK)
h.kampf@minlnv.nl
0318 822 883

Harrie Alberts (DRZ)
h.alberts@minlnv.nl
06 4813 1504

Flores Boom (DRZ)
f.boom@minlnv.nl
070 888 3151

• Elektronische identificatie en registratie bij schapen en geiten

Na de mond- en klauwzeeruitbraken in Groot-Brittannië, Frankrijk en Nederland in 2001 is gebleken dat met name van de schapensector een groot verspreidingsrisico uitging. De oorzaak hiervan was de gebrekkige traceerbaarheid van dieren in deze sector.

Elektronische identificatie staat al een aantal jaren in de belangstelling als middel om de identificatie en registratie in de schapen- (en geiten-)sector, maar ook in andere sectoren, te verbeteren. De Europese Unie wil op termijn een I&R-systeem voor schapen en geiten invoeren dat op gebruik van elektronische identificatiemiddelen is gebaseerd. De EU laat in principe twee keuzes toe: een "volledig" elektronisch I&R-systeem (eI&R), waarbij alle mutaties van individuele dieren centraal worden gemeld en geregistreerd, zoals dat nu bijvoorbeeld bij runderen al gebruikelijk is, en een systeem waarbij alleen groepsmutaties centraal worden geregistreerd. Nederland werkt aan implementatie van het nieuwe I&R-systeem gebaseerd op transpondergebruik (op basis van

elektronisch afleesbare chips; eI&R). Dit nieuwe systeem zou per 1 januari 2008 moeten ingaan. Het ministerie van LNV heeft hiervoor een project opgezet waarin de directie Voedselkwaliteit en Diergezondheid, het Productschap voor Vee en Vlees, Animal Science Group (DLO) en directie Kennis samenwerken. Elk van de partners in het project heeft een onderdeel van de implementatie voor zijn rekening genomen. Directie Kennis heeft de veterinaire risico's in kaart gebracht voor beide opties. Voorkoming van veterinaire risico's is immers de belangrijkste doelstelling voor het introduceren van een I&R-systeem.

Bij gebruik van het systeem met alleen groepsmutaties worden in feite alle voordelen van elektronische identificatie teniet gedaan. De kwaliteit van de tracing is dan ongeveer vergelijkbaar met de huidige situatie. De naleving verschilt per subsector (bijvoorbeeld hobbyhouders met kleine aantallen dieren, afmesters versus houders van melkschapen en -geiten of fokkers). De rol van de handelaar in het systeem vraagt specifieke aandacht. Een

(af)meldplicht van geslachte dieren, dode dieren en vermiste dieren is onmisbaar om een sluitend registratiesysteem te krijgen. De kans dat een ziekte zich ongemerkt kan verspreiden is bij het volledig centrale systeem zeer klein. Bij registratie van alleen groepsmutaties kan dat tot 20 % oplopen.

De implementatie van eI&R voor schapen en geiten wordt voortgezet, zij het dat er binnen de EU op dit moment gepleit wordt voor uitstel, omdat een aantal lidstaten moeite heeft de implementatie tijdig rond te krijgen. Aan de discussie over het kiezen van één van beide hierboven beschreven opties, wordt dan ook de discussie toegevoegd of Nederland het nieuwe systeem al dan niet op vrijwillige basis zal invoeren op de voorgenomen datum.

Ed van Klink
e.g.m.van.klink@minlnv.nl
0318 822890

Jacob van Vliet
j.van.vliet@minlnv.nl
0318 822961

• Nieuwe uitdagingen voor LNV door veranderend klimaat!

De effecten van klimaatverandering kunnen groot zijn, zo stellen de Verenigde Naties in hun onlangs gepresenteerde IPCC rapport. Zowel mondiaal als ook in ons lage land zijn deze effecten zichtbaar. Naast het genot en voordeel van neveneffecten, zoals meer zomers weer, zijn er ook negatieve gevolgen: stijging van de zeespiegel en toenemende piekafvoeren van water door de rivieren.

Ook als klein land kunnen we op deze problemen voorsorteren door tijdig juiste beslissingen te nemen over kostbare investeringen voor de lange termijn. De toekomstige infrastructuur en inrichting van ons land kunnen maar beter zijn aangepast aan klimaatverandering.

ringen (Motie Van Bochove en Depla) te borgen. Dit is een belangrijk programma voor het departement van LNV, het gaat immers voor een groot deel over het landelijk gebied.

ARK wordt gecoördineerd door VROM, met deelname van EZ, LNV, VenW, Inter-

ondernemers en organisaties aan op hun eigen verantwoordelijkheid bij de klimaatbestendigheid van ontwikkelingen. Zelf zal ze daarbij het voorbeeld geven in grote projecten van nationaal belang.

Acties

Binnen LNV is het klimaatoverleg georganiseerd in de ondersteuningsgroep ARK, waaraan diverse directies deelnemen. Ook DK is hierbij betrokken omdat het zo'n kennisintensief dossier is. Er wordt een groot beroep gedaan op innovatieve ontwikkelingen binnen sectoren om de adaptatie aan klimaatverandering te bereiken. DK zal zich met name richten op kennis en innovatie in de klimaatstrategie. Daarnaast zal DK zorgdragen voor een "state of the art"-verkenning met betrekking tot klimaatkennis, zoals de ruimtelijke en niet-ruimtelijke aanpassingsmogelijkheden aan klimaatverandering in verschillende LNV-sectoren. De resultaten moeten richting geven aan het onderzoek dat nodig is om het adaptatiebeleid te ontwikkelen.

Want aanpassing (adaptatie) is nodig, zelfs bij de uiterste inspanningen tot vermindering van de uitstoot van broeikasgassen (mitigatie). Bemoedigend is dat het jongste IPCC rapport grote mogelijkheden schetst voor mitigatie. Hiervoor zijn reeds inspanningen gaande en doelstellingen geformuleerd: de Kyoto-afspraken en de doelstellingen van de EU en het kabinet. Voor aanpassing aan klimaatverandering staan we echter nog maar aan het begin van de beleidsontwikkeling.

ARK

Het interdepartementale programma "Adaptatie ruimte en klimaat" (afgekort: ARK) is door het kabinet ingesteld om via de ruimtelijke inrichting van Nederland te komen tot aanpassing aan klimaatveranderingen (Motie Lemstra) en de klimaatbestendigheid van grootschalige ruimtelijke investe-

provinciaal Overleg (IPO), Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) de Unie van Waterschappen (UvW). De interdepartementale strategie "Adaptatie Ruimte en Klimaat" is aan de ministers gepresenteerd. Ook minister Verburg van LNV is akkoord gegaan met deze bestuurlijke notitie.

Consultatierondes

Na de presentaties aan de ministers gaan consultatierondes van start op bestuurlijk, ambtelijk (overheid) en uitvoerend niveau (bedrijfsleven, NGO's). Deze rondes dienen het draagvlak voor de uitvoering van adaptatiemaatregelen te versterken. Klimaat is immers een thema dat invloed zal hebben op vele beleidsdossiers en inrichtingsplannen! Het kabinet kiest dan ook een aanpak gericht op bewustwording enerzijds en kennis en innovatie anderzijds, en spreekt burgers,

Meer informatie:

<http://www.ipcc.ch>
<http://www.programmaARK.nl>
<http://www.klimaatportaal.nl>
Jos Boomaerts
a.c.m.m.boomaerts@minlnv.nl
0318 822825

Sjaak Mesu
j.j.mesu@minlnv.nl
0318 822913

● Doelgericht natuurbeheer slaat brug wetenschap - praktijk

Wetenschappelijke kennis en praktijkvragen van beheerders lijken tot nu toe slecht op elkaar aan te sluiten: wetenschappers onderzoeken en schrijven rapporten, maar deze kennis komt niet of nauwelijks terecht bij beheerders. Beheerders hebben praktijkvragen maar ze vinden geen antwoord op hun vragen in de aangeboden wetenschappelijke kennis. Hoe deze kloof te dichten?

In het project Doelgericht Natuurbeheer is een drietal bureaus met deze vraagstelling aan de slag gegaan. Zij kijken hoe beschikbare kennis beter kan aansluiten op de behoeften uit de praktijk. Dit gebeurt in opdracht van het ministerie van LNV in het project "Doelgericht Natuurbeheer". In dit project is het kennissysteem rondom natuurbeheer in kaart gebracht. Hier volgen kort de resultaten.

Kloof tussen wetenschappelijke informatie en toepasbare kennis

Uit interviews met doelgroepen komt naar voren dat het niet eenvoudig voor beheerders is om praktijkvragen te beantwoorden met hulp van wetenschappelijke informatie. Allereerst zijn de beheerders niet gewend wetenschappelijke rapporten te lezen. Bovendien ontbreekt hier vaak de tijd voor. "Ze hebben geen tijd om hun vraag op te zoeken in een rapport van 300 pagina's", verklaart een regio-ecoloog van de Vereniging Natuurmonumenten.

Een tweede belangrijke reden is dat de wetenschappelijke kennis vaak moeilijk te vertalen is naar 'hun eigen terrein'. De kennis wordt vaak als abstract ervaren of de beheerder is van mening dat de situatie "in zijn terrein net weer anders is dan in het rapport". Datzelfde geldt voor artikelen in vakbladen: "In beheerteams wordt het misschien wel gelezen maar daar vindt men het lastig om de artikelen te doordenken op z'n consequenties."

Deskundigenteams in het OBN-netwerk

Wetenschappers en ecologen van

terreinbeherende organisaties ontmoeten elkaar in de deskundigenteams van het OBN-netwerk (Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit). In deze deskundigenteams, ingedeeld naar landschapstype, vindt integratie plaats van wetenschappelijke kennis en terreinkennis. Deze nieuwe kennis wordt echter in beperkte mate doorgevoerd naar alle natuurbeheerders in Nederland. Gevolg is dat deze kennis niet in de praktijk kan worden benut door de natuurbeheerders.

grote groep beheerders te bereiken. De indruk bestaat dat beheerders in zeer beperkte mate informatie uit vakbladen of van het internet halen. Bij elke schriftelijke vorm zal dan ook extra aandacht aan de toegankelijkheid en toepasbaarheid voor beheerders moeten worden besteed.

Veldwerkplaatsen

Deze zomer beginnen we met de eerste veldwerkplaatsen. Op basis van een eerste verkenning naar vraag en aanbod

Doelgericht natuurbeheer: bevordering natuurkwaliteit door kennisuitwisseling.

Het voornemen is deze kennis beter toegankelijk te maken in de vorm van excursies (veldwerkplaatsen). Dit wordt overwegend positief ontvangen. Het biedt een goede gelegenheid voor interactie tussen onderzoeker en beheerder en voor toepassing van 'rapporteninformatie' in een veldsituatie. Het is een goed vertrekpunt voor verwerking van de nieuwste wetenschappelijke kennis door beheerders.

Samenhang met natuurkwaliteit.nl

Het project Doelgericht Natuurbeheer zal aansluiten op de website www.natuurkwaliteit.nl. In de verkenning van het kennissysteem bleek dat het niet eenvoudig zal zijn met deze vorm of schriftelijke informatievoorziening een

is een aantal thema's gekozen. Het blijkt dat de kennisbehoefte vaak breder is dan in onderzoeksresultaten beschikbaar is. Naast de meer ecologische vragen komt in de kennisbehoefte bijvoorbeeld het 'runnen' van een natuurgebied terug. Denk hierbij aan subsidies en vergunningen. Ook komt de relatie met de omgeving naar voren, bijvoorbeeld de omgang met recreanten en communicatie met de omgeving.

De veldwerkplaatsen zijn verbonden aan de landschapstypen van de OBN-deskundigenteams. Voor elke bijeenkomst nodigen we beheerders uit die in dit landschapstype actief zijn. In het programma koppelen we wetenschappelijke kennis aan de praktijk. De beheerder van het gebied waar de

Toepassing van rapporteninformatie in het veld.

bijeenkomst plaatsvindt, gaat in op het onderliggend probleem. De onderzoeker legt uit welke wetenschappelijke kennis beschikbaar is. In gesprek met alle aanwezige beheerders kunnen vervolgens de voor- en nadelen van

bepaalde maatregelen worden besproken.

De informatie die in de veldwerkplaatsen boven water komt, wordt verwerkt in informatiebladen. Daarin komt de koppeling tussen onderzoeks-

resultaten en beheerpraktijk (nog een keer) aan bod.

Op deze wijze hopen we een goede integratie te bereiken van wetenschappelijke kennis en van praktijkkennis die bij beheerders aanwezig is.

Voor meer informatie (incl. het pdf-rapport “Een analyse van het kennisstelsel rond natuurbeheer”) kunt u terecht bij de leden van het projectteam: Andre de Bonte (Aequator Groen en Ruimte), 0321-388810 / adebonte@aequator.nl, Rita Joldersma (CLM), 0345-470700 / rjoldersma@clm.nl, Rob Janmaat (Communicatiebureau de Lynx), 0317-422966 / rj@delynx.nl.

Jaap Paasman
j.paasman@minlnv.nl
0318 822938

Rob Janmaat
Communicatiebureau de Lynx
rj@delynx.nl
0317 422966

● Signalen van klokkenluiders: hoe gaat DK daarmee om?

In 2003 heeft directie Kennis een procedure voor klokkenluiders vastgesteld. Deze geeft richting aan het afhandelen van signalen van klokkenluiders. De aanleiding tot het ontwikkelen van deze procedure was de zogenaemde HBO-fraude van een aantal jaren geleden.

Er waren toen geruchten dat er nogal wat mis zou zijn met de bekostiging van onderwijsinstellingen. Dit bracht veel beroering in onderwijsland. De door OCW en LNV ingestelde Commissie Vervolgonderzoek Rekenschap – beter bekend als de Commissie Schutte – bracht de feiten boven water en de ministeries vorderden bedragen terug. Wel bleek de term “fraude” misplaatst. In plaats daarvan ging het om onregelmatigheden.

Vanzelfsprekend kwam dit onderwerp in de Tweede Kamer aan de orde. Kamerleden stelden vragen als “hoe kan herhaling worden voorkomen?” en “welke verbeteracties zijn mogelijk?” In dit verband hebben OCW en LNV onder meer de invoering van een klokkenluidersprocedure toegezegd. In juni 2003 heeft DK deze procedure vastgesteld. Het is nuttig om hier van tijd tot tijd opnieuw bekendheid aan te geven. Wat betekenen signalen van klokkenluiders? Hoe gaat DK'ers daarmee om?

Klokkenluiders

Soms komt uit een onverwachte hoek informatie over zaken, waar mogelijk iets mis mee is. Klokkenluiders uiten zich mondeling, per telefoon, per mail of via een (anonieme) brief. Het signaal kan van burgers komen of van bij een organisatie betrokken personen, die menen de gangbare informatiekanaalen niet te kunnen gebruiken.

Het beoordelen van zo'n signaal is lastig. Is er echt iets aan de hand, of wordt een persoon of organisatie onterecht in een kwaad daglicht gesteld? De Tweede Kamer vond de gemakkelijkste oplossing - signalen negeren - niet juist. Een klokkenluidersignaal ver-

dient serieuze aandacht. Het dient snel duidelijk te worden of er inderdaad iets mis is, of dat het om een misverstand of zwartmakerij gaat.

Procedure

De eerste stap is het melden van ontvangen klokkenluidersignalen aan het hoofd van de afdeling Sturing en Toezicht. Iedere medewerker van de directie Kennis die zo'n signaal binnenkrijgt, dient dit te doen. Hoofd Sturing en Toezicht zorgt ervoor, dat actie wordt ondernomen. De actie bestaat uit vier stappen, die steeds worden gedocumenteerd:

Mogelijke uitkomsten

De beoordeling van een klokkenluidersignaal kan tot drie uitkomsten en acties leiden:

Uitkomst:

1. Er zijn geen aanwijzingen dat er echt iets mis is.
2. De beoordeling leidt niet tot een eenduidige uitkomst op basis waarvan verder kan worden gewerkt.
3. Er is een serieuze aanwijzing dat er sprake is van een onregelmatigheid.

Actie:

Einde onderzoek. Uitkomst vastleggen en niet-anonieme klokkenluiders bedanken.
Einde onderzoek. Uitkomst vastleggen en niet-anonieme klokkenluiders bedanken.
Onderzoek voortzetten en daarbij zo nodig de Auditdienst en de Inspectie van het Onderwijs inschakelen. Niet-anonieme klokkenluiders worden bedankt.

Allereerst een eerste beoordeling van het signaal met als doel na te gaan of er echt iets mis kan zijn, of niet. De toezichthouders worden hierbij betrokken. Deze eerste beoordeling dient snel, bijvoorbeeld binnen een week, te worden afgerond.

Als uit de eerste beoordeling blijkt dat er sprake is van een serieuze kwestie, dan wordt het managementteam van directie kennis ingelicht en zonodig de betrokken Directeur-Generaal. Het ma-

nagementteam besluit of het nodig is de minister in te lichten.

Op voorstel van de afdeling Sturing en Toezicht besluit het managementteam over de verdere wijze van afhandeling.

Op basis van dit besluit handelt de afdeling Sturing en Toezicht het signaal verder af en betreft daar de andere personen of instantie(s) bij, die daarvoor nodig zijn. Uiteraard is de afhandeling strikt vertrouwelijk.

Jaarlijkse rapportage

Jaarlijks krijgt het managementteam van DK een overzicht van de ontvangen signalen en van de voortgang van de afhandeling. Tot nu toe is dit overzicht vrij bescheiden van omvang. Veel klokkenluidersignalen krijgt de directie Kennis niet. Is dit een goed teken, of niet? Wie het weet mag het zeggen.

Dirk Huitzing
d.a.huitzing@minlnv.nl
070 3785570

● Naar een efficiënte informatievoorziening voor LNV

Vanuit haar verantwoordelijkheid voor het kennisbeleid houdt de directie Kennis zich op verschillende manieren bezig met beleidsinformatie en monitoring. Zoals het verzamelen van beleidsinformatie over het eigen kennisbeleid, onderzoek en onderwijs ter verantwoording aan de Tweede Kamer. In de begroting van het Ministerie van LNV is daartoe een aantal indicatoren opgenomen. Daarnaast wordt in een aantal onderzoeksprogramma's informatie verzameld t.b.v. (inter)nationale verplichtingen. Ook wordt onderzoek gedaan naar de concrete informatiebehoefte en ontwikkeling van monitoringsystemen. Ten slotte wordt samen met directies Informatiebeleid en Facilitaire Zaken en Financieel-Economische Zaken gewerkt aan het project Strategie Beleidsinformatie. Dat project heeft tot doel het effectiever, efficiënter en meer vraaggestuurd maken van de gegevensvoorziening van LNV. De navolgende twee artikelen laten voorbeelden zien van hoe DK samen met beleidsdirecties en andere partijen werkt aan het optimaliseren van de informatievoorziening van LNV.

Bosmeetnetten in een nieuwe jas

Begin 2007 is het eindrapport van Meetnet Functievervulling Bos verschenen. Vrijwel tegelijkertijd kwam een rapport uit van het meetnet bosvitaliteit. Beide rapporten bevatten informatie over de omvang, aard en het functioneren van het Nederlandse bos. Ze leveren belangrijke gegevens voor het bossenbeleid en de rapportages voor de internationale verplichtingen.

Vanaf 2000 heeft de bosstatistiek een gedaanteverwisseling ondergaan waarbij het zich heeft verbreed tot een Meetnet Functievervulling Bos (MFV-bos). Voor deze verbreding waren verschillende redenen: verouderde gegevens over bossen en nieuwe informatiebehoeften vanuit het beleid. De behoefte aan vraagsturing vanuit beleid en kostenreductie waren ook argumenten voor een nieuwe aanpak. Over actuele informatie beschikken over het areaal en het functioneren van het Nederlandse bos is het doel. Het belang van natuur en recreatie is de afgelopen decennia sterk toegenomen. Het MFV levert die informatie. Voor het ontwerp van het meetnet zijn de beleidsvragen geïnventariseerd en passende indicatoren ontwikkeld. Tijdens de uitvoering, verspreid over vier jaar, zijn nog nieuwe indicatoren toegevoegd zoals voor het

klimaatsdossier.

Qua opzet past het meetnet goed bij deze tijd: een flexibele multifunctionele steekproef die het mogelijk maakt om vragen van wisselende beleidsdossiers te combineren. De bestaande meetnetten zijn daarbij zoveel mogelijk geïntegreerd.

Het eindrapport Meetnet Functievervulling bos 2001-2005, is voor beleidstoepassing maar bevat ook interessante gegevens voor een in bos geïnteresseerd publiek. U kunt het downloaden: http://www.natuurbeheer.nu/Nieuws/Meetnet_Functievervulling_bos_2001-2005/

Voor de basisinformatie die aan het rapport ten grondslag ligt en eventuele bewerkingen van data kan desgewenst tegen vergoeding een beroep worden gedaan op Stichting Probos (0317-466555; mail@probos.net; www.probos.net). Stichting Probos beheert namens LNV ook de eerder verschenen Nederlandse bosstatistieken.

Meetnet Bosvitaliteit

Alarmerende berichten over bossterfte als gevolg van luchtverontreiniging waren in de 80-er jaren aanleiding voor het inzetten van een actief beleid om luchtverontreiniging tegen te gaan en voor het opzetten van een meetnet

bosvitaliteit. Het onderzoek in het kader van het Meetnet Bosvitaliteit laat zien dat tussen 1990-2000 de chemische toestand van de bosbodems is verbeterd. Dit is het gevolg van afnemende deposities, maar ondanks dat is de stikstofbelasting in ons land nog steeds te hoog. De uitkomsten van Europese bossenmonitoring laten vergelijkbare conclusies zien. Daaraan heeft Nederland met een set speciale meetpunten door de jaren heen een bijdrage geleverd. Bosvitaliteit staat nu minder prominent op de politieke agenda, omdat het milieubeleid duidelijke resultaten oplevert. Desondanks is het verstandig dat we een vinger aan de pols te houden en de ontwikkeling van de bosvitaliteit blijven volgen. Daarom onderzoeken we of we de volgende MFV-bos kunnen uitbreiden met bosvitaliteit-indicatoren. Het doelmatig en efficiënt verbeteren van de informatievoorziening past in de beleidslijn; alle bosseninformatie genereren uit één meetnet: het Meetnet Functievervulling Bos.

Gerard Grimberg
g.t.m.grimberg@minlnv.nl
0318 822860

Peter Hilgen
p.r.hilgen@minlnv.nl
0318 822865

Statistieken voor LNV-beleid: naar een hernieuwde samenwerking tussen LNV en CBS

Bij de voorbereiding en uitvoering van LNV-beleid wordt veelvuldig gebruik gemaakt van allerhande statistieken op het vlak van landbouw, natuur, platteland en voedselvoorziening. Statistische informatie is een belangrijke basis voor publicaties, zoals de Landbouw Economisch Berichten, en de rapporten van onderzoeksinstituten, zoals DLO. In dit kader is recentelijk de samenwerking tussen LNV en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) geactualiseerd. De samenwerking moet ook leiden tot een efficiëntere informatievoorziening voor LNV-beleid.

Statistieken leveren feitelijke en onpartijdige informatie die door vele belanghebbenden als uitgangspunt wordt geaccepteerd. Belangrijk is dat de kwaliteit van de statistische informatie onomstreden is en snel beschikbaar. Ook moeten statistieken de samenhang tussen allerlei maatschappelijke ontwikkelingen zichtbaar maken (monitoring van ontwikkelingen).

Het CBS is in Nederland dé instantie, die statistieken verzamelt, bewerkt en publiceert ten behoeve van praktijk, beleid en wetenschap. Binnen de Europese Unie levert het CBS de officiële gegevens over Nederland aan Eurostat, het statistisch bureau van de EU.

De bijdragen van de lidstaten voor de Europese statistieken op het gebied van landbouw en visserij zijn voor een belangrijk deel geregeld op basis van wetgeving. Zo moet ongeveer elke drie jaar de Farm Structure Survey (landbouwtelling van de EU) worden gehouden.

Er is een omvangrijk overlegcircuit om af te stemmen welke gegevens verzameld worden met welke frequentie etc. Daarbij zijn het Permanent Comité voor de Landbouwstatistiek en verschillende Eurostat werkgroepen betrokken. Eurostat coördineert deze werkzaamheden met de lidstaten.

De Nederlandse inbreng vindt meestal plaats door vertegenwoordigers van

het CBS, soms door vertegenwoordigers van LNV en door wetenschappers van bijvoorbeeld het Landbouw Economisch Instituut. Om de Nederlandse standpunten over haalbaarheid, nut en noodzaak van de voorstellen van de EU goed te kunnen bepalen, is een goed contact van CBS met LNV nodig. Een lastig punt daarbij is dat de onderwerpen heel divers zijn en de ontwikkelingen onregelmatig en onoverzichtelijk.

Op verzoek van het CBS is daarom de laatste maanden gewerkt aan het intensiveren en verbeteren van de samenwerking tussen het CBS en LNV. Waar mogelijk vindt vroegtijdige afstemming plaats over de Europese en Nederlandse informatiebehoefte en beleidswensen. Daarbij wordt ook kritisch gekeken naar de administratieve lastendruk die voorstellen voor Nederland met zich mee brengen.

De directie Kennis en CBS houden gezamenlijk een overzicht bij van al de lopende zaken bij Eurostat. Ook wordt gewerkt aan de vorming van een netwerk van specialisten bij CBS en LNV, die met elkaar zorgdragen voor de technisch-inhoudelijke afstemming.

Veranderingen in werk-organisatie bij de Landbouwtelling

Het CBS was van origine de trekker en organisator van het hele werkproces

rond de landbouwtelling. Onder invloed van de verzelfstandiging van het CBS en herprioritering van werkzaamheden kon het CBS deze rol niet langer vervullen. Op verzoek van directie Landbouw heeft directie Kennis vervolgens een andere werkwijze onderzocht. Met ingang van maart 2007 is directie Landbouw nu trekker en voorzitter en vervult Dienst Regelingen als uitvoerder van de Landbouwtelling een secretarisrol. Het CBS concentreert zich op de inbreng van deskundigheid voor de vertaling van beleidswensen naar goede en bruikbare statistieken. Directie Kennis levert inhoudelijke kennis aan tezamen met andere vertegenwoordigers uit onderzoek, beleid en praktijk.

Voor de statistische informatie over de LNV-beleidsvelden, kunt u terecht op de volgende websites:

www.cbs.nl

www.epp.eurostat.ec.europa.eu

Jan van Velzel

j.a.van.velzel@minlnv.nl

0318 822 953

Dineke van Zwieten

d.m.van.zwieten@minlnv.nl

0318 822 986

● Monitoring Natuurdoelen: Verkenning van een ontwerp

De ecologische hoofdstructuur (EHS): hoe staat het daar mee? Is er voldoende voortgang bij de realisatie en heeft de EHS voldoende natuurkwaliteit? Een antwoord op deze vragen geeft het project Monitoring Natuurdoelen.

De directie Natuur (DN) gaf enkele jaren geleden aan het Expertisecentrum LNV – de voorloper van de directie Kennis opdracht een systeem te bedenken voor de monitoring van de kwalitatieve ontwikkeling van het natuurbeleid. En dan met name die van de ecologische hoofdstructuur (EHS). In het rapport ‘Monitoringsysteem Natuurdoelen’ zijn de contouren van een dergelijk systeem uitgewerkt. De directie Natuur kan met deze basis een keuze maken over de aard en invulling van het uiteindelijke monitoringsysteem. In het project “Waarborgen Natuurkwaliteit” wordt dat nu ontwikkeld.

Een randvoorwaarde voor het nieuwe systeem was de optimale benutting van de bestaande systemen. De kenmerken van de monitoringsystemen en die van de Landelijke Natuurdoelenkaart zijn hiervoor geanalyseerd. Het nieuwe systeem bouwt vooral voort op het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM) - dat gericht is op de productie van jaarlijkse landelijke indexcijfers van soorten - en op gegevens van terreinbeherende organisaties. De kwaliteit van de EHS kreeg in eerste instantie inhoud met behulp van de (voorlopige) Natuurdoelenkaart. Daarom is voorgesteld om de kwaliteitsontwikkeling van de EHS op basis van natuurdoelen en de onderliggende natuurdoeltypen en doelsoorten te gaan monitoren.

In het project “Waarborgen natuurkwaliteit” werkt men nu aan het bepalen van de kwaliteitsdoelen en aan het realiseren van afspraken met de provincies. De tweejaarlijkse rapportages over het behalen van het doel van de EHS, zullen een genuanceerd beeld opleveren. Er zal niet “zwart-wit” gerapporteerd worden over het percentage van de EHS waar het einddoel al gerea-

liseerd is, maar ook over de mate waarin het doel bereikt is in de overige delen van de EHS. Bijgevoegd voorbeeld voor een drietal natuurdoelen illustreert dit.

De klassen 1 t/m 4 geven aan welk percentage doelsoorten aangetroffen is, en indiceren daarmee in welke mate het einddoel is gerealiseerd. De hoogte van de kolom geeft aan welk deel van het totale oppervlakte van het betreffende natuurdoel in Nederland in een specifieke categorie valt.

In het gegeven voorbeeld: voor het Natuurdoel Droge Heide is, gemeten aan de broedvogels, over ca 48% van het oppervlak Droge Heide in Nederland, al 75-100% van de te verwachten doelsoorten aangetroffen. Tevens is in ca 32% van de oppervlakte 50-75% van de te realiseren doelsoorten aangetroffen. Deze getallen betreffen niet-gekalibreerde rekenvoorbeelden, gebaseerd op bestaande NEM-gegevens over één soortengroep, nl. broedvogels.

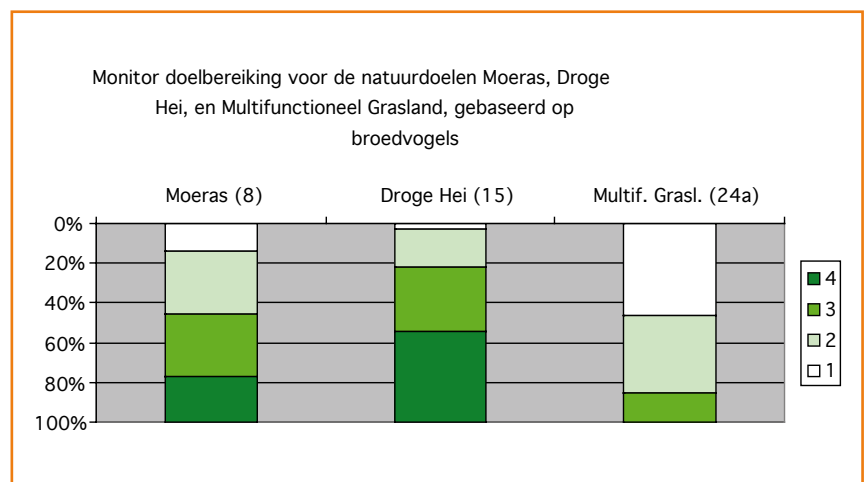
Het MJP2-AVP (Meerjarenprogramma 2 – Agenda Vitaal Platteland) vormt de

inhoudelijke basis voor de monitoring-afspraken die in het kader van het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) zijn gemaakt tussen het Rijk en de Provincies. Aan de hand van het Monitoringsysteem Natuurdoelen kunnen iedere twee jaar de effecten van het beleid worden gemeten en gerapporteerd.

Als het systeem ingang vindt, zullen de eerste jaren gebruikt worden om het samen met partners als SBB en de Provincies verder te ontwikkelen. In deze “ontwikkeljaren” zal het Monitoringsysteem alleen gebaseerd zijn op vogels en vaatplanten en op een beperkt aantal natuurdoelen zijn gericht. Uitbreiding met andere doelsoorten (amfibieën, reptielen, vlinders, libellen) kan later, net als monitoring van alle natuurdoelen

Het rapport kunt u opvragen bij de directie Kennis van het ministerie van LNV onder rapportnummer DK 068.

Sander van Opstal
a.j.f.m.van.opstal@minlnv.nl
0318 822921

• Nederland ondersteunt bossendialoog in Latijns Amerika

Op het recente Bossenforum van de Verenigde Naties (UNFF) is in april overeenstemming bereikt over een wereldwijd niet-bindend bosseninstrument. Ook is een gezamenlijk werkprogramma tot 2015 vastgesteld om de voortgaande ontbossing tegen te gaan en duurzaam bosbeheer te bevorderen. De daadwerkelijke uitvoering zal vooral in de landen zelf gebeuren. De uitdaging is het concreet vormgeven van de internationale afspraken binnen de specifieke contexten, behoeften en prioriteiten van de afzonderlijke landen. In Latijns Amerika bevordert Nederland daartoe de regionale bossendialoog en de regionale samenwerking.

In de praktijk blijkt een aanzienlijke kloof te bestaan tussen de internationale politieke bossendialoog, zoals die in het UNFF plaatsvindt, en de uitvoering van de mondiale afspraken in de landen.

Om deze kloof te dichten werd in 2002 een regionale workshop gehouden met vertegenwoordigers uit diverse Latijns Amerikaanse landen. De workshop vond plaats in het Ecuadoriaanse plaatsje Puenbo met Nederlandse en Duitse financiering. Uit de workshop en de vervolgdiscussies werden vier thema's geïdentificeerd om aan te pakken binnen een nationaal bossenprogramma en waarop regionale uitwisseling, coördinatie en samenwerking een grote meerwaarde kunnen hebben. Dit zijn:

1. (goed) bestuur en instituties,
2. de waardering en financiering van duurzaam bosbeheer,
3. relaties met andere sectoren (landbouw, veeteelt, mijnbouw) en
4. de internationale bossendialoog versus de nationale uitvoering.

De uitkomsten van "Puenbo" vormden de basis voor een vervolgproject voor het bevorderen van de regionale bossendialoog op het gehele Latijns-Amerikaanse continent. Het project – "Puenbo-2" – is een initiatief van het Amazonepact (OTCA), de Centraal-Amerikaanse Commissie voor Duurzame Ontwikkeling (CCAD) en de Regionale Bosbouw Commissie van de FAO. Het project wordt gefinancierd uit het

Beleidsprogramma Biodiversiteit Internationaal (BBI) en de uitvoering wordt ondersteund door IUCN Centraal Amerika, FAO, Nederland en Duitsland. Centraal in het project staat het uitwisselen van kennis en ervaring. Kennis als beleidsinstrument is de essentie van het project. Dat is ook de belangrijkste reden dat de directie Kennis, samen met Tropenbos Internationaal, betrokken is bij de begeleiding van de projectuitvoering. In het kader van "Puenbo-2" hebben de betrokken landen de afgelopen anderhalf jaar hun eigen nationale bossenprogramma's op de korrel genomen en zijn de bevindingen in een aantal regionale workshops besproken.

Uit dit proces is een voorlopige lijst van actiepunten naar voren gekomen waarop samenwerking en uitwisseling in de regio's wordt beoogd. De acties omvatten allereerst de bestuurlijke uitdagingen, zoals de integratie van bossen in het ontwikkelingsbeleid van het land en de politieke steun hiervoor. Decentralisatie naar provincie en gemeente, het versterken van de institutionele capaciteit en effectieve vormen van stakeholderparticipatie en conflictenbeheer. Bosbeheer en -planning zullen veel meer dan voorheen moeten plaatsvinden in relatie tot wat in andere sectoren gebeurt. Die hebben grote invloed op bossen. Zij worden nu vaak alleen als een bedreiging gezien, terwijl er ook kansen zijn tot samenwerking. Het versterken van een integrale landgebruikplanning is daarbij een speerpunt. Verder leveren Bossen

Tropisch gebergtebos in Petropolis, Brazilië

Bodemkikker in beekoeverbos, Guapiles, Costa Rica

leveren nu vaak alleen geld op via het gekapte hout; dat is meestal niet duurzaam en onvoldoende om het bos in stand te houden en goed te beheren. De andere bosfuncties worden wel steeds meer onderkend, maar leiden (nog) niet tot extra financiering. De bedoeling is dat de landen gaan werken aan een nationale financieringsstrategie die moet leiden tot de betaling voor alle bosfuncties, het aantrekken

van meer privaat geld, het ontwikkelen van nieuwe financieringsinstrumenten en het creëren van een wettelijk en institutioneel kader ("level playing field"). Er zijn nog een aantal nieuwe thema's, zoals de gevolgen van klimaatverandering voor bossen en - andersom - de rol van bossen voor het klimaat en de toegenomen vraag naar biobrandstoffen.

Geconstateerd is dat regionale organisaties en het regionale niveau belangrijk zijn in het laten doorwerken van de mondiale bossendiscussie in de landen. Regionaal is dichterbij, dan wereldwijd! Maar het werkt ook andersom: regionale organisaties kunnen een rol spelen in het formuleren van gemeenschappelijke posities in de internationale verdragen. Verschillende voorstellen zijn nu uitgewerkt om de regionale uitwisseling en coördinatie te versterken. Het project loopt tot medio 2008. In de komende periode zal nadruk liggen op het verder ontwikkelen van de actiepunten, het terugkoppelen van de resultaten naar de landen in nationale workshops en het aanvullen van de regionale bossenagenda's. Meer informatie over het project is te vinden op de Spaanstalige website van het project: www.puembo.org.

Herman Savenije
h.j.f.savenije@minlnv.nl
0318 822935

Kees van Dijk (Tropenbos Internationaal)
k.van.dijk@tropenbos.org
0317 495501

● Europa in beweging tegen overgewicht

Het aantal mensen in Nederland met (ernstig) overgewicht is in de afgelopen twintig jaar fors toegenomen en neemt nog steeds toe. Volgens de meest recente cijfers van het CBS had in 2006 meer dan de helft van de Nederlandse volwassenen (20 jaar en ouder) te maken met overgewicht. Nederland is daarin niet uniek, ook in andere landen is het aantal mensen dat te kampen heeft met (ernstig) overgewicht fors toegenomen.

Nogal wat mensen zullen zich afvragen wat het belang van LNV is bij het onderwerp overgewicht, dat is toch immers een zaak van volksgezondheid? Het antwoord op deze vraag ligt besloten in het oer-Nederlandse gezegde "voorkomen is beter dan

genezen". Minister Verburg refereerde aan deze woorden tijdens het 'Well Being Food'-congres van het Centraal Bureau voor Levensmiddelenhandel. Zij gaf aan "zichzelf ook een beetje te zien als minister van volksgezondheid". Gezonde voeding begint met gezond

voedsel en daarvoor ligt de verantwoordelijkheid bij LNV. Ook heeft LNV een verantwoordelijkheid voor de inrichting van de groene ruimte en daarmee de mogelijkheid om beweging te stimuleren. Het ministerie kan zo belangrijke bijdragen leveren aan de verstoorde

balans tussen de inname van energie via voeding en het gebruik van energie door beweging.

De World Health Organization stelt dat als er geen maatregelen worden genomen, in 2025 meer dan de helft van de wereldbevolking te zwaar zal zijn. Er wordt ook wel gesproken over 'globesitas'. Eind 2005 is de Europese Commissie dan ook een consultatieronde gestart; Hoe kan in Europees verband het probleem van (ernstig) overgewicht aangepakt worden? Daartoe bracht zij een Groenboek uit met daarin concrete vragen waarop men kon reageren. In februari 2007 organiseerde Duitsland in Badenweiler een EU-congres over gezonde voeding en beweging. Dit vloeide voort uit het Duitse voorzitterschap van de Europese

Raad. Duitsland gaf met het congres invulling aan het 'gezondheidsstafetestokje' dat zij van Finland, de vorige voorzitter, had overgenomen. Tijdens het congres werd door de Commissie een tipje van de sluier opgelicht over de inhoud van het Witboek. Dit volgt op het Groenboek. Het wordt eind dit jaar verwacht en bevat voorstellen voor concrete acties. De voorstellen zijn gebaseerd op de uitkomst van de consultatieronde (Groenboek). De acties uit het Witboek richten zich op het bevorderen van gezonde voeding, het verhogen van lichamelijke activiteit en het aanzetten van het individu om zelfstandig beslissingen te nemen. Met het aannemen van een memorandum sloot men het congres af. De groei van het aantal kinderen met overgewicht moet in 2020 gestopt zijn en

ook het totaal aantal personen met overgewicht moet dan zijn verminderd. DK had een waarnemende rol tijdens het congres. Daarnaast legden we contacten en namen kennis van initiatieven in andere Europese landen. De andere Nederlandse aanwezigen waardeerden het dat 'eindelijk' ook het ministerie van LNV vertegenwoordigd was.

Erwin Maathuis
e.j.r.maathuis@minlnv.nl
0318 822909

Cor Wever
c.j.g.wever@minlnv.nl
0318 822975

● Energie uit de veehouderij

De veehouderij in Nederland heeft kansen om bij te dragen aan de duurzame energiedoelstelling van het Kabinet. Mestvergisting en windenergie zijn concrete voorbeelden van duurzame energie die nu al plaatsvinden op het veehouderijbedrijf.

Een enquêtebureau gespecialiseerd in agrimarketing, heeft op verzoek van directie Kennis een telefonische enquête uitgevoerd: in januari 2007 bij 500 veehouders uit de intensieve veehouderij en in maart 2007 bij 500 melkveehouders. Het resultaat is een algemene momentopname van de stand van zaken in deze beide veehouderijtakken.

Mestafzet

De enquête bevestigt het beeld dat we hadden van de mestafzet in de veehouderij. Bij de melkveehouders zet een kwart van de geënquêteerden mest af buiten het bedrijf. Daarvan doet de ene helft dat via een mesthandelaar en de andere helft naar een collega-boer via boer-boertransport. In de intensieve

veehouderij wordt de mest op bijna 90% van de bedrijven buiten het eigen bedrijf afgezet. De prijzen voor mestafzet in 2006 zijn volgens de ondernemers duidelijk hoger dan die in 2005. Onafhankelijkheid van mestafzet en de hoge kosten van mestafzet zijn redenen om te gaan investeren in mestbewerking en energieopwekking. Ook het extra inkomen uit de energieopwekking is een factor.

Mestbewerking en energieopwekking

Ongeveer 5% van de geënquêteerde melkveehouders die mest afzetten blijkt van plan te zijn in de komende drie jaren te investeren in mestbewerking (vergisting) of energieopwekking (vooral windenergie).

Windenergie is momenteel de meest toegepaste manier om duurzame energie op te wekken op het melkveehouderijbedrijf. Naar schatting zijn er ongeveer 300 melkveehouders die nu een windmolen op hun bedrijf hebben staan. Uit de enquête blijkt dat in de komende drie jaren dit aantal met een paar honderd zal toenemen.

In de intensieve veehouderij zijn concrete investeringsplannen voor de komende drie jaren: ongeveer 170 vergistingsinstallaties en 250 bedrijven gaan aan de gang met verbranding en vergassing.

Omgerekend naar de totale veehouderijsector hebben ongeveer 750 bedrijven concrete investeringsplannen in biogasinstallaties. Dat is relatief veel gezien het beperkte aantal installaties op dit

moment (40). In de intensieve veehouderij oriënteert 15% van de bedrijven zich op investeringen in mestbewerking en energieopwekking. Dit is opvallend omdat tijdens de enquête juist de subsidieregeling voor dergelijke installaties was stopgezet en er veel onduidelijkheid was over de stimuleringsregeling voor de komende jaren.

Jacob van Vliet
j.van.vliet@minlnv.nl
0318 822961

Peter Besseling
p.a.m.besseling@minlnv.nl
0318 822813

Colofon

DK nieuwsbrief verschijnt
5 à 6 keer per jaar.
Oplage : 2.000 exemplaren
ISSN: 1871-9724

Missie van directie Kennis:
Het versterken van de
kennisfunctie van LNV.

Publicaties van de directie Kennis
kunt u schriftelijk of per email
bestellen (dkinfo@minlnv.nl).

Redactie:

Anke Lassche-Groeneveld
(secretariaat)
Suzanne van der Meulen
Alma Mulder
Annette Gravendeel (eindredactie)
Herman Savenije (voorzitter)
Mirjam Snijdelaar
Patricia Wagenmakers (eindredactie)
Anne-Marie de Wee
Corrie van Zundert

Directie Kennis –Den Haag

- Postadres:
Postbus 20401
2500 EK 'S-GRAVENHAGE
- Telefoon:
070-3784626 of 070-3786868
- Faxnummer:
070-3786181

Directie Kennis –Ede

- Postadres:
Postbus 482
6710 BL EDE GLD
- Telefoon:
0318-822831 of 0318-822500
- Faxnummer:
0318-822550

Opmaak en drukwerk

Den Haag media groep, Rijswijk (ZH)

landbouw, natuur en
voedselkwaliteit